

prin lege, el menținându-și în continuare competența.

În această evoluție, autorul invocă alte două momente semnificative care au deschis drumul modernizării: reformele agrare și eliberarea țăranilor în 1770 și 1870. O dată cu eliberarea țăranilor, se desăvârșește perioada feudală împărțită pe clase. O nouă epocă se deschide în istoria țărănimii, o etapă dominată de alte norme și valori. Ce impact a avut o societate în curs de industrializare asupra acestor structuri, care, în esență, se revendică de la alte sisteme valorice, desincronizate în raport cu cele de tip capitalist, bazate pe principiile rentabilității și profitului? Aceasta este și întrebarea la care autorul încearcă să răspundă pe parcursul cărții.

Chiar dacă modernizarea atrage după sine o serie de efecte care bulversează existența unei ponderi semnificative a populației, autorul face referire la apariția unor elemente moderne care au determinat o îmbunătățire semnificativă a nivelului de trai corelată cu creșterea demografică. De exemplu, diversificarea alimentației, mecanizarea agriculturii după al doilea război mondial, îmbunătățirea mijloacelor de revitalizarea a solului etc.

În ultima parte a cărții este tratat aspectul colectivizării și al crizelor apărute în Europa de Est. Acestea se datorau și faptului că eliberarea țăranilor în această parte a Europei s-a realizat mult mai târziu decât în partea vestică. Aservirea țăranilor în Europa de Est a reprezentat un factor inhibitor al modernizării, nefiind considerat singurul, izolat, ci în corelație cu alții.

Monica Șișeștean

Robert Atkinson

The Life Story Interview,
Qualitative Research Methods,
vol. 44, Thousand Oaks –
California, Londra, New Delhi,
Sage Publications, 1998, 95 p.

Prin conținut și expresie narativă, povestea vieții îi interesează în egală măsură pe istorici, antropologi, sociologi și psihologi. Această relevanță pluridisciplinară are ca temei caracterul vernacular al „istoriilor” de viață, așadar nota lor autobiografică, geneza și circulația lor interpersonală „imediată”, la nivelul „simțului comun” originar. Cum putem culege o istorie biografică, ce sens putem atribui acesteia ca „document” cultural și cum am putea-o analiza și interpreta – la toate aceste întrebări cartea lui Robert Atkinson (profesor la University of Southern Maine) oferă răspunsuri de un real folos metodologic pentru cercetarea socioculturală de tip calitativ.

Înțelegând, întâi de toate, ca „formă fundamentală de comunicare umană”, istoria de viață apare (din perspectiva cercetătorului) drept „ceea ce o persoană alege să spună sau să amintească despre sine, să le comunice celorlalți pe cât posibil și complet, despre viața sa, de obicei printr-un interviu”. În fapt, povestea vieții primește prin interviu marca unei „autobiografii asistate”, situație ce configurează rolul de „moașă” (p. 38) sau de ghid al celui ce interviuează, în raport cu profunzimea și coerența mărturiei biografice. Cu atât mai mult, atunci, transpare pentru cercetător însemnătatea etică a „istorisirii” vieții, faptul că o asemenea narațiune este un „dar” (p. 34), implicând responsabilitatea celui ce-l primește, din moment ce povestitorul este „proprietarul” propriei biografii, care, o dată arhivată, are valoarea unui „depozit bancar”.

Din aceste motive, observă Atkinson, interviul biografic – posibil de realizat științific – se cere „îndeplinit ca o artă”. Relația cu povestitorul devine astfel similară uneia de tip confesional (p. 65). Un principiu metodologic important este acela că „interviul nu este o conversație” : povestitorul trebuie lăsat să-și spună „istoria”. O altă recomandare, tot pe linia relevării caracterului personal al istoriei de viață, este ca realizarea interviului să utilizeze întrebări descriptive (nu de tip „da/nu”), spre încurajarea unor răspunsuri libere, și ca, la transcriere, să se renunțe la întrebări, în favoarea cursivității discursului biografic. Autorul redă, în context, o succesiune de întrebări, cu precizarea că acestea sunt pur orientative, și nu obligatorii și că ele pot fi adaptate persoanei intervievate și situației din teren. Ordinea întrebărilor este cronologică și acoperă tematic etapele și secvențele biografice ale povestitorului, după cum urmează : nașterea și familia de origine, contextul cultural și tradițiile, factorii sociali, educația, dragostea și munca, evenimente și perioade istorice, pensionarea, viața lăuntrică și spirituală, temele majore ale vieții, viziunea despre viitor.

Cum poate fi însă validată științific o istorie de viață ? Potrivit lui Atkinson, ceea ce interesează nu este atât „adevărată istorie”, cât „sensul” acesteia. Fără îndoială, există modalități de verificare a datelor biografice, cum ar fi „consistența internă” a faptelor narate, coerența acestora, dar și confirmarea din alte surse (cunoscuți ai povestitorului). Trebuie ținut seama însă de nota „autointerpretativă” a istoriei biografice, și anume de „direcția intrinsecă” a

acesteia, de integralitatea și mai ales de „sensul personal” conferit narațiunii respective. Cum povestitorul este cel ce rămâne „expert și autoritate asupra propriei sale vieți, analiza nu poate consta în judecăți, ci în conexiuni între datele narațiunii” (p. 14).

În perspectivă culturală, povestea vieții este asemuită cu o „istorie sacră”, îndeplinind, ca atare, funcții similare miturilor : psihologică (de integrare a personalității), socială (de adaptare la comunitate), mistico-religioasă (deslușirea misterului ființei, al vieții, al eternului), cosmologico-filosofică (de formare și exprimare a concepției despre lume – pp. 9-10). Încă o dată, înțelegem de aici importanța respectării „drepturilor de autor”, în primul rând a confidențialității mărturiei biografice. Trebuie admisă, de aceea, posibilitatea anonimului povestitorului : „Mai bine este să obții o istorie anonimă de viață decât nici una”, notează Atkinson (p. 28).

Probabil un vestigiu peren al tradiției orale, istoria de viață primește prin lucrarea lui Robert Atkinson (creator al unei arhive de peste 300 de biografii) o abordare operațională din punct de vedere metodologic. Este remarcabil, credem, efortul de organizare tematică a chestiunilor ce pot structura un interviu biografic, în condițiile înțelegerii și respectării proprietății povestitorului asupra conținutului, stilului narativ și sensului vieții sale depănate. Identificăm aici principiul unui echilibru metodologic foarte util culegerii etnografice a istoriilor de viață și nuanțării, pe această bază, a raporturilor complexe și dificil de sistematizat dintre cultură și personalitate.

Marin Constantin